

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta (HE 93/2024 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Nadine Hellberg-Lindqvist, työ- ja elinkeinoministeriö
- neuvotteleva virkamies Suvi Remes, valtiovarainministeriö
- ylitarkastaja Jussi Vaanola, tietosuojavaltuutetun toimisto
- johtava asiantuntija Taito von Konow, Verohallinto
- johtava asiantuntija Jarmo Kovero, KEHA-keskus

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- Poliisihallitus

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annettua lakia.

Esitetty muutos tehtäisiin tietoja, menettelyjä sekä neuvonta- ja ongelmanratkaisupalveluja saataville tarjoavan yhteisen digitaalisen palveluväylän perustamista koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen täydentämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskus toimisi asetuksen mukaisena kansallisena koordinaattorina sekä teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä kansallisin osin. Lisäksi sille annettaisiin oikeus vastaanottaa ja luovuttaa edelleen palveluväylässä liikkuvaa todistusmateriaalia toimivaltaisten viranomaisten välillä. Esitetyn

Valiokunnan mietintö TaVM 14/2024 vp

muutoksen tarkoituksena on selkeyttää kehittämis- ja hallintokeskuksen roolia todistusmateriaalin vaihdossa toimivaltaisten viranomaisten välillä ja erityisesti tietosuojaa koskevien vastuiden kannalta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esitys liittyy digitaalisen palveluväylän perustamista koskevaan ns. SDG-asetukseen (EU) 2018/1724, jonka tavoitteena on helpottaa EU:n alueen kansalaisten ja yritysten rajat ylittävää asiointia luomalla yhteisen digitaalisen palveluväylän säännöt ja siten edistää liikkuvuutta sisämarkkinoilla. Yhteisen digitaalisen palveluväylän kautta tietyt sisämarkkinoiden toimintaan liittyvät menettelyt sekä kansalaisten ja yritysten neuvontapalvelut ovat saatavilla kootusti yhdestä paikasta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että ”Sinun Eurooppasi” -portaalin kautta on saatavissa tietoa mm. työntekoon ja eläkkeisiin, asumiseen, ajoneuvoihin, koulutukseen, terveydenhuoltoon ja kuluttajan oikeuksiin liittyvistä seikoista eri EU-maissa. Lisäksi tarkoituksena on, että kansalaiset ja yritykset pystyvät hoitamaan sähköiset menettelyt yhden kerran periaatteen mukaisesti, jolloin yhteen jäsenmaahan toimitettu tieto tulee pyynnöstä toimittaa muiden jäsenmaiden viranomaisille ja toimii pohjana myös muiden jäsenmaiden viranomaisten päätöksissä. Talousvaliokunta on asetusehdotusta käsitellessään pitänyt hankkeen tavoitteita kannatettavina (TaVL 40/2017 vp).

EU-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta eikä sinällään edellytä kansallista täydentävää lainsäädäntöä. SDG-asetuksen mukaan kunkin jäsenvaltion on kuitenkin nimitettävä kansallinen koordinaattori, jonka tarkemmista tehtävistä säädetään asetuksessa. Näitä tehtäviä ei ole säädetty kansallisesti minkään viranomaisen tehtäväksi. Suomen kansalliseksi koordinaattoriksi esitetään lakiehdotuksessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskusta (KEHA-keskus), joka on käytännössä jo tähänkin asti hoitanut kansallisen koordinaattorin tehtäviä. Lisäksi laissa ehdotetaan säädettäväksi KEHA-keskuksen roolista digitaalisen palveluväylän tietojen ja asiakirjojen eli ns. todistusmateriaalin vaihtoon liittyvän kansallisen teknisen järjestelmän rekisterinpitäjänä sekä tietojen ja asiakirjojen vastaanottajana ja luovuttajana. Talousvaliokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä muuttamattomana.

Tietosuojavaltuutetun lausunnossa on tuotu esiin, että hallituksen esityksessä olisi ollut tarpeen esittää laajemmin perusteluita KEHA-keskuksen yksinomaiselle rekisterinpitäjyydelle. Saadun selvityksen mukaan päätös esittää KEHA-keskuksen tietosuojaoikeudelliseksi rooliksi rekisterinpitäjää perustuu ennen kaikkea kansalliseen tekniseen toteutustapaan, jossa KEHA-keskukselle on annettu itsenäinen keskitetty tehtävä kansallisen teknisen järjestelmän omistajana ja hallinnoijana. Todistusmateriaalin siirto toteutetaan keskitetyn järjestelmän avulla, josta KEHA-keskuksella on vastuu ja omistajuus, ja se vastaa todistusmateriaalin vaihtoa koskevan täytäntönpaanoasetuksen mukaisesta välitysalustasta. Tässä tehtävässä sillä on vastuu käsittelyn tarkoituksen toteutumisesta ja keinojen määrittelystä siinä määrin itsenäisesti, että rekisterinpitäjän roolin on katsottu parhaiten vastaavan tosiasiallista tilannetta. KEHA-keskus tuntee myös vaihdettavat tietosisällöt parhaiten koordinaattorin roolin vuoksi. Mahdollisen tietosuojaloukkauksen tapahduttua on tärkeää tietää se, miten, missä vaiheessa, millä sisällöllä ja keiden tietoihin kohdistuva tietoturvaloukkaus on tapahtunut, ja kaikki nämä tiedot ovat vain KEHA-keskuksen tiedossa.

Valiokunnan mietintö TaVM 14/2024 vp

Sekä yhteisrekisterinpitäjyyteen että tehtävään henkilötietojen käsittelijänä toimivaltaisten viranomaisten lukuun on nähty liittyvän erilaisia haasteita, ja nyt esitetystä poikkeava ratkaisu olisi tarkoittanut järjestelmän suunniteltuun toimintaan muutoksia ja toimivaltaisille viranomaisille lisää tehtäviä. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, säännös todistusmateriaalin vaihtoon liittyvän kansallisen teknisen järjestelmän yksinomaisesta rekisterinpitäjyydestä ei vaikuta toimivaltaisten viranomaisten rekisterinpitäjyyteen niiden omien menettelyidensä ja rekisteriensä osalta eikä niiden SDG-asetuksen mukaisiin velvollisuuksiin tai oikeuksiin todistusmateriaalin vaihdossa.

Hallituksen esityksessä todetaan, että KEHA-keskuksella on ollut toimintamenoissaan pysyvä rahoitus kansallisen koordinaattorin tehtävien hoitamiseen vuodesta 2022 lähtien. Teknisen järjestelmän komponenttien rakentamista on rahoitettu erillisrahoituksella ja KEHA-keskuksen toimintamenoilla. Hallituksen esityksen mukaan EU:n jäsenmaiden välisen OOTS-tiedonvälitysjärjestelmän (Once Only Technical System eli yhden kerran tekninen järjestelmä) ylläpito maksaa kansallisesti 635 000 euroa vuosittain. KEHA-keskukselle ei ole osoitettu erillistä ylläpitorahoitusta. Asiantuntijalausunnossa todetaan, että uusien viranomaistehtävien kustannuksia tulee lähtökohtaisesti kattaa jo olemassa olevia tehtäviä ja velvoitteita järjestelemällä.

Toimeenpanon kokonaiskustannuksien osalta tulee ottaa huomioon myös lukuisat kansalliset viranomaiset, jotka ovat SDG-asetuksen tarkoittamia toimivaltaisia viranomaisia. Digitaalisen palveluväylän toimeenpano edellyttää useilta viranomaisilta heidän omien sähköisten asiointipalveluidensa kehittämistä niin, että asiointi onnistuu myös rajat ylittävästi. Hallituksen esityksessä todetaan, että asetuksen tähänastiset täytäntöönpanokustannukset ovat olleet toimivaltaisille viranomaisille vähäiset. On kuitenkin tärkeää, että toimeenpanon edetessä seurataan niin KEHA-keskukselle kuin muillekin toimijoille aiheutuvia kustannuksia ja että resurssien riittävyys varmistetaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 93/2024 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan mietintö TaVM 14/2024 vp

Helsingissä 24.10.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Sakari Puisto ps
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Miapetra Kumpula-Natri sd
jäsen Timo Mehtälä kesk
jäsen Matias Mäkyneen sd
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Juha Viitala sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas
varajäsen Juha Mäenpää ps
varajäsen Minna Reijonen ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Maiju Tuominen